

Fejlesszük a könyvtárak pedagógiai szolgálatát!

Nagy érdeklődéssel olvastam *Arató Ferencnek*, majd *Kellner Bélának* a *Könyvtáros* februári illetve márciusi számában megjelent, a megyei könyvtárak pedagógiai szolgálatáról írt cikkeit. Annak idején arról is értesültem, hogy a könyvtárigazgatók tatabányai konferenciáján szintén tárgyaltak a kérdésről, s ott is helyeslés fogadta ama törekvést, hogy a megyei, majd a járási könyvtárak vegyék kezükbe, irányítsák, szervezzék és bonyolítsák le a pedagógusok, s azok vezetőinek szakkönyv ellátását.

Kétségtelen az lenne az ideális, ha minden nevelői közösség rendelkezhetne a számára szükséges, viszonylag teljes szakkönyv anyaggal. De hol járunk még ettől? S nem is bizonyos, hogy ez a nagyon költséges megoldás lenne a legcélravezetőbb, hisz a speciális igények kielégítése megoldhatóan látszik egy idő múlva az *Arató Ferenc* és *Kellner Béla* által felvetett módokon is.

Több okból lelkesítőnek, s feltétlenül támogatandónak tartom ez útjára indult, s már a kezdetén is biztató eredményeket felmutató folyamatot. Hisz állandóan azzal az igénnyel lépünk fel, hogy a pedagógusok korszerű, szakszerű nevelő-oktató munkát végezzenek; legyenek jól és frissen tájékozottak azokban a tudományokban, amelyekhez munkásságuk kapcsolódik. Ez a követelés azonban csak akkor jogos, ha számukra megteremtjük a továbbképzés, az állandó tájékozódás lehetőségét a könyvtárak révén is. Ehhez a könyvtárak pedagógiai szolgálatát igen fontos, megvalósítható eszköznek tartom.

Nagyszerű lehetőség ez a szolgálat a tanácsok művelődési apparátusában dolgozók számára is. Hisz a pedagógusok jól-rosszul felszerelt kézikönyvtáraikban mégis könnyebben hozzájuthatnak az ilyen vagy olyan szakirodalomhoz. Valljuk meg őszintén, a szakapparátusok kézikönyvtárai — pénz- és megfelelő szervezethez híján — legtöbb helyen bizony eléggé szegényesek, foghíjasak. Pedig számukra — akik épp a pedagógusok munkájának irányítását végzik — legalább annyira fontos igény és követelmény, hogy korszerű szakirodalom álljon rendelkezésükre.

Lehet vitatkozni — s a szakemberek bizonyára ezt meg is teszik —, hogy a szolgálatot miként kell mielőbb tökéletesebbé tenni; hogy kell-e erre a feladatra önálló munkaerő (szerintem feltétlenül kell, mert a legkisebb megyében is igen sok feladattal jár — még szakszervezeti aktivisták is kellenének — e munka ellátása); s hogy megérné-e, hogy — ott, ahol a könyvtár státuszából nem telik — *egy pedagógus létszámkeret rendelkezésre bocsátása*. (Véleményem szerint *nagyon is megérné*, mert segítségével sok pedagógus munkájának színvonalát lehetne jelentősen emelni.)

Érvedetes, hogy az *Országos Pedagógiai Könyvtár* fontos feladatának tartja e munka irányítását, segítségét, hogy sokféle, kézzelfogható ajánlatot tesz, s ezzel igyekszik hatását messze, kapuján kívül is érvényesíteni.

Úgy gondolom, a tanácsi szervek illetékes vezetői előtt is világos a könyvtárak pedagógiai szolgálatának rendeltetése, s jelentősége. Bizonyos vagyok abban, hogy *a pedagógus szakszervezettel karöltve* megfelelő erkölcsi és anyagi támogatásban részesítik a könyvtárak ezt, az iskolareform tartalmi célkitűzéseit szolgáló feladatot.

Zagyva Imre

(Minisztertanács Tanácsszervek Osztálya)

A pedagógusok szakirodalmi ellátásáról

Kétségtelenül fontos és a vidéki könyvtárügy távlati fejlődését is érintő elgondolást fogalmaz meg *Arató Ferenc* „A 103 ezer pedagógus könyvigénye és a könyvtárak” c. cikkében. (Könyvtáros, 1968. 2. sz. 66—67. l.)

Különös jelentőséget ad a cikkben foglalt javaslatoknak az is, hogy közzétételüket hosszú hallgatás, de a szükségesnél mindenképp több várakozási idő előzte meg. Ezt leginkább a tények bizonyítják, melyek tanúsága szerint számos megyei könyvtár az Országos Pedagógiai Könyvtár állásfoglalását megelőzően is a kérdés érdemének megfelelő gondot fordított pedagógiai szakkönyvvállományának fejlesztésére és szolgáltatásainak bővítésére. Saját tapasztalataink alapján még azt a kijelentést is megkockáztatjuk, hogy a könyvtárunk által nyújtott lehetőségek jóval többet képesek adni, mint amennyit a jelenlegi igények — főleg az önképzés és a szakmai érdeklődés területén — megkívánnak. Néhány vizsgálat azt bizonyítja, hogy a különböző oktatási szinteken és továbbképzéseken kötelezővé tett irodalom kivételével elgondolkozthatóan *alacsony a pedagógiai szakirodalom könyvtári forgalma*.

Mindez azonban lényegében nem kisebbíti az OPK javaslatának értékét. Örömmel üdvözöljük a feladatok számbavételét, és előre is köszönjük a kilátásba helyezett segítséget az állományalakítás terén, valamint a tájékoztató munkában.

A cikk megállapításaival tehát egyetértünk, annak elolvasása nem vitakedvet, inkább bizonyos hiányérzetet ébresztett bennünk. Véleményünk szerint ugyanis nem elég kimondani, hogy a megyei könyvtárak építsék ki a pedagógiai szolgálatukat; még az sem elég, ha ez — a kívánt feltételek megteremtésével — valóban szakszerűen meg is történik. A pedagógusok szakirodalmi ellátásában ugyanis továbbra is fontos szerep jut az *iskolai nevelői könyvtáraknak*. Ezért elképzelhetetlen, hogy a megyei könyvtárak és a területükön működő — főleg nagyobb középiskolai — könyvtárak között a jelenlegi laza vagy éppen formális kapcsolatokat egészségesnek tartjuk. Az iskolai nevelői könyvtárak állapota, gondjai ugyancsak közismertek. A gondok hangoztatásával nem is a feltételek hiányára (helyiség, szakképzett könyvtáros, szükséges óraszám stb.) gondolunk elsősorban, hanem azokra az *állománygyarapítási anomáliákra*, amelyekről a legkülönfélébb könyvtári értekezleteken évről évre visszatérően hallunk, és amelyek a pénzügyi keretek csökkenése miatt még aggasztóbbak lesznek. Még mindig vannak iskolák, ahol nem kötnek szerződést a Könyvtárellátóval, ahol az igazgató a könyvtáros megkérdezése nélkül, saját belátása és hangulata szerint költi el a könyvtár kevés pénzét; és van olyan művelődésügyi osztály, ahol a hozzájuk tartozó iskolák száma szerint rendelnek egyenként több ezer forint értékű, könyvtári használatra nem alkalmas albumokat, ügynököktől, a könyvbeszerzési keret terhére stb. Mindebben része van a szegényes szakmai instruálásnak és a *hatástalan szakfelügyeletnek* is.

Komolytalan dolog a megyei könyvtárakat több pedagógiai szakkönyv beszerzésére buzdítani, ha ezen a téren nem csinálunk rendet. A pedagógusok szakkönyvellátásának színvonalas megszervezése tehát nemcsak az OPK és a megyei könyvtárak között kíván meg jó együttműködést, de az egyes megyékben belül az iskolai könyvtárak és a megyei könyvtár között is szükség van *szoros munkakapcsolatokra*, sőt olyan megyei összefogásra, amely a *határozott módszertani irányításban és hatékony szakmai felügyeletben* testesül meg.

Ez az igény természetesen szervezeti kérdéseket is érint, de a pedagógiai szolgálat kiépítésének az OPK által javasolt rendszere akkor lesz következetes és teljes, ha féltőn nem áll meg. Mivel az Országos Pedagógiai Könyvtár hálózati alközpontok hiányában jelenleg nem rendelkezik az elképzeléseinek maradéktalan végrehajtására alkalmas szervezettel, a megyei könyvtárak pedig létszám gondokkal küzdenek, helyesnek tartjuk *Kellner Bélának* azt a javaslatát (Könyvtáros, 1968. 3. sz.), miszerint a *megyei könyvtárakat a megyei pedagógus-státusz keret terhére olyan könyvtárosokkal kell megerősíteni, akik az aktív szakreferensi szolgálat és a pedagógiai szakpropaganda mellett az iskolai nevelői könyvtárak szakmai gondjaival is szigorú következetességgel foglalkoznának*.

A fentiekkel összefüggésben — bár e cikk kereteit meghaladja — egy megjegyzés erejéig megemlíjtük azt a régebbi kívánságot is, hogy az *iskolai tanulói* könyvtárak és a tanácsi könyvtárhálózat kapcsolatának realisabb szemlélettel történő megvizsgálását és — különösen a kisközséges megyék tekintetében — a következetes előrelépés megtételét határozottan programba kell venni.

*

Az állománygyarapítással kapcsolatos és a duplumanyag felhasználását célzó OPK-javaslatot igen jónak tartjuk. Mielőbb várjuk a felajánlott könyvek jegyzékeit.

A folyamatos beszerzéseknél sokat jelentene, ha a könyvkereskedői forgalomba nem kerülő pedagógiai kiadványok (egyetemi tankönyvek, sokszorosított jegyzetek stb.) eljuttatása a megyei könyvtárakhoz kevésbé körülményesen történne. A Magyar Nemzeti Bibliográfia alapján történő rendelés ugyanis nemcsak lassú és nehézkes, hanem sokszor eredménytelen is. A Művelődésügyi Minisztériumnak a pedagógusok képzésével illetve továbbképzésével foglalkozó szervezete vagy a Könyvtárellátó bizonyára tudna ebben a kérdésben segíteni.

Vas megyében a pedagógiai állományrész fejlesztéséhez egyébként a *Pedagógusok Szakszervezete* is hozzájárult. A Pedagógusok Szakszervezetének Megyei Bizottsága szerencsés és dicséretes kezdeményezéssel lemondott arról, hogy továbbra is működtesse az önálló, ún. pedagógiai báziskönyvtárát. Ez év januárjában *szerződést kötött* a Megyei Könyvtárral és ebben a következő kötelezettségeket vállalta:

- a) A Megyei Tanács Művelődésügyi Osztályával közösen a szakmai tanácskozáson, igazgatói értekezleteken, a szakszervezeti vezetők tanácskozásain stb. propagandát fejt ki a pedagógiai állomány ismertetésére;
- b) Szorgalmazza a szakfelügyelet propagandatevékenységét a látogatások során;
- c) Szakembereinek bevonásával folyamatosan javaslatot tesz a pedagógiai állomány gyarapítására;

d) Évente 10 000 Ft-ot juttat a Megyei Könyvtárnak a pedagógiai és kapcsolódó szakirodalom fejlesztésére, ill. a pedagógiai szolgálat és tájékoztatás felmerülő költségeinek fedezésére.

A Megyei Könyvtár az alábbi feladatokra vállalt kötelezettséget:

- a) 1968-ban a pedagógiai, valamint a kapcsolt szakirodalomról alap-katalógust állít össze és jelentet meg, majd évente egyszer az állomány gyarapodásáról is tájékoztatót ad ki;
  - b) A pedagógiai szakirodalom bővítése során figyelembe veszi a szakszervezet aktivistáinak illetve szakembereinek javaslatait;
  - c) Lehetővé teszi, hogy a szükséges szakirodalmat — beleértve az OPK szolgáltatásait is — valamennyi, a megyében élő pedagógus közvetlenül vagy a községi és járási könyvtárakon keresztül igénybe vehesse.
  - d) Alkalmoszerűen, de évente legalább egyszer statisztikai tájékoztatást nyújt a pedagógiai irodalom forgalmáról.
- A szerződésben foglaltak megvalósulásától mindkét fél joggal vár eredményeket.

*

Végül szeretnénk visszatérni *Arató Ferenc* cikkéhez, nevezetesen ahhoz a javaslatához, amelyben a *postai kölcsönzés* iránti igényt fogalmazza meg. Szerintünk is helyes ezzel a kölcsönzési formával számolni. Ellentétben *Kellner Béla* véleményével, mi nem tartjuk kizártnak a jelenlegi körülmények között sem e forma alkalmazását. Eltekintve attól, hogy a postai kölcsönzést igénylő olvasóréteg egyébként is hátrányos helyzetben van, a kulturális lehetőségek perifériájára szorult és ezen minden lehetséges eszközzel segítenünk kell, azért sem zárkozunk el a postai kölcsönzési formától, mert ez gyakorlatilag a legtöbb helyen nem más, mint *könyvtárközi kölcsönzés*, vagy azzá lehet tenni. A községi könyvtár minden vidéki pedagógus számára elérhető és kétszeresen hasznos, ha a kívánt könyvnek a járási vagy a megyei könyvtárból való átkölcsönzése egyúttal még a községi könyvtár szolgáltatásainak hírét és hitelét is növeli. E gyakorlat elterjesztése és általánossá tétele nélkül a nagy költséggel közreadott ajánlójegyzékek, alapkatalógusok és gyarapodási jegyzékek hasznát és értelmét csökkentjük.

A példányszám nem lehet korlátozó tényező, hisz a beszerzendő könyvek példányszámát az ellátandó terület lehetséges igényeihez kell szabni, nem ahhoz, hogy milyen módszerrel — postán, más könyvtáron keresztül vagy személyesen — kíván vagy tud kölcsönözni az olvasó. A kölcsönzési határidők megtartása pedig egyik és másik formánál is az olvasószolgálati csoport következetes eljárásán és pontos adminisztrációján múlik. A könyvtárközi illetve postai kölcsönzések számának emelkedése valóban nagyobb költséggel jár, de ennek fedezetét a kérdés érdemének megfelelően mindenképp biztosítani kell a megyei könyvtárak költségvetésében.

Őszintén reméljük, hogy a pedagógusok szakirodalmi ellátásának megjavítására irányuló közös erőfeszítések gyümölcsözőek lesznek.

Takács Miklós

Szabados Árpád ex librise